

sa i narracions; les versions de poetes d'altres llengües *Màrius Torres tradueix i Versions de poesia europea per Màrius Torres*; i la reedició de la farsa teatral *Una fantasma com n'hi ha poques*. A partir d'aquest ventall de publicacions s'ha reivindicat el pensament ètic i estètic de Màrius Torres, el seu diàleg amb la tradició lírica europea, la seva traça per a escriure comèdies teatrals inserides en la línia de renovació de l'escena catalana, i la seva faceta de cronista cultural i social.

Projecció internacional del poeta i la seva poesia

Entre les accions que han contribuït a la projecció internacional del poeta i la seva obra, cal esmentar les traduccions de la seva poesia a diverses llengües. S'ha traduït el corpus de l'obra que va deixar per a ser publicada al castellà i francès, i una tria de la seva obra al castellà i portuguès, i s'està treballant en la tria que sortirà en italià i anglès. També han estat interessants els projectes de webs per a la projecció a l'espai virtual, com les de la Paeria de Lleida, que en 10 mesos d'existència ha rebut 6.300 visites i ha estat visionada en més de 25 països, i la del diari *Segre*. En aquest món virtual, també és significativa la resposta de tres-cents blocs el dia de l'aniversari del centenari del naixement del poeta, a la proposta d'un "blockaire" gironí.

Més lluny, més enllà, més endins

Un balanç del Centenari de Màrius Torres mostra que s'ha aconseguit tant la difusió de l'obra del poeta a col·lectius diversos com la seva projecció internacional. Ens sembla significatiu subratllar la participació ciutadana en els actes programats, la implicació d'ensenyants, i de col·lectius d'immigració i la participació de les noves generacions literàries en l'apropiació del poeta. Confiam que des de la Càtedra Màrius Torres tindrà continuïtat tant la tasca d'acostament de nous lectors a l'obra de Màrius Torres, com la projecció del poeta fora de les nostres fronteres i l'aprofundiment en l'estudi de la seva obra. Confiam que el llegat literari de Màrius Torres vagi més lluny i més enllà i que els lectors de la seva poesia vagin més endins i la llegeixin amb plaer, tal com hauria agradat al poeta.

Margarida PRATS RIPOLL
Universitat de Barcelona

Àngel Scala, un segle de vida algueresa. — Cent anys són pocs dins el fil de la història, que es compta per milers, però cent anys són molts dins el fil de la vida de les persones, la majoria de les quals no hi arriben. Per això celebrar un centenari sempre és per a nosaltres un vertader esdeveniment, perquè en el transcurs podem dir el màxim de l'existència humana individual. El 2011 ha estat un any de centenaris importants per a la cultura catalana: el centenari de la Secció Filològica de l'IEC, el d'Enric Valor Vives, el de Manuel Sanchis Guarner... i el d'Àngel Scala Salis. Aquest darrer no és, ben cert, tan conegut dins la comunitat catalana com ho són Valor i Sanchis, però és una de les personalitats vives més apreciades de la ciutat de l'Alguer, el bastió més oriental de la llengua catalana.

Àngel Scala Salis va néixer el 30 de gener de 1911 dins un ambient modest d'una família algueresa dedicada a les feines del camp, al carrer de Polleta, avui carrer de Mallorca. Com tants d'infants del seu temps, a penes va anar escola: quan feia primer elemental, als 8 anys, a *les Escolles Velles*, com en deien de l'escola del *Sacro Cuore*, un dia el mestre li va pegar amb un bastó damunt la mà perquè es movia molt a causa del fred, i no hi va tornar. Llavors, als 12, avergonyit de no saber llegir ni escriure, va anar a veure un mestre i li va dir que volia aprendre'n, i així tornà

a l'escola i hi va fer fins a cinquè. En els seus records confessa que li agradava molt la història, la geografia i, sobretot, les matemàtiques. Entre els mestres que va conèixer hi havia Joan Palomba, el participant al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, amic i col·laborador de mossèn Antoni M. Alcover. Després d'haver fet feines diverses i de tornada del Servei Militar, el 1934, va entrar com a tractorista a l'Ente Ferrarese di Colonizzazione i va començar a fer feina en el sanejament de les terres enfangades de la Nurra algueresa, ocupació que va mantenir fins a la seva retirada, ja com a cap instructor dels vehicles agrícoles, el 1975. Entre 1940 i 1943 va ser soldat novament, destinat a les bateries costeres de La Magdalena i Santa Teresa.

Fent feina a la Nurra va ser testimoni dels descobriment de poblats i de necròpolis prehistòrics, la qual cosa li va interessar molt i el dugué a prendre notes de tot allò que trobava o veia. Així mateix, durant tots aqueixos anys laborals va tenir ocasió de conèixer moltes de persones de l'Alguer i dels pobles sards veïns, dels quals va aprendre contarelles, acudits, dites, etc., que li proporcionaren una extraordinària cultura popular que va saber valorar i guardar, amb nombrosos escrits i apunts que, després d'haver-se retirat, va aprofitar per a elaborar i redactar poesies, col·leccions de refranys, de jocs, de rondalles i de creences, petits contes urbans, quadrets de la vida social i econòmica algueresa, endevinalles, llistes de malnoms, de paraules, etc. Es va convertir, així, en una enciclopèdia vivent de cultura popular algueresa i sarda, a qui inevitablement havia d'acudir tothom que volgués saber coses de l'Alguer de la seva infància, però també de l'Alguer de la postguerra o de la primerenca Alguer turística. Ha participat unes quantes vegades al Premi de Poesia i Prosa «Rafael Sari», en què ha guanyat diversos guardons, i al X Premi Literari per a Gent Gran «Guillem Viladot» de Lleida, on obtengué el segon premi de prosa.

Els seus escrits, simples i amb un llenguatge absolutament popular, riquíssim en vocabulari i expressivitat, sense pretensions lletraferides, mostren com era l'Alguer a la seva infància, a la seva joventut i fins a la ruptura amb el món tradicional que va significar l'arribada del turisme caps als anys 70, una Alguer senzilla, poc rica, però mantenidora encara de la seva cultura i la seva llengua. Hi desfilen personatges reals (x'Antoni Simó Cossu, Llorenç Patara, Xià Paolica, Xiù Carmine Loru 'Pixafoqu', Xa Columba, Xiu Francisco 'Lo síndic', Llorenç Xato, Xa Suintina 'La panteira'...) i personatges fantàstics (Piquiqueddu, l'Orcu Biddau, Joan de la poca por, l'Orcu Gravató, la Bruixa Runcofi, Su Conte...), anècdotes, llocs (Plaça de la Col·lègia, muralla del Mont de la Fega, la Fontaneta, muralla del Carmen, Carrabuffas, l'Olla, l'Olleta, l'Olla Mitjana, lo Ribell, lo Gerró, la Carra, la Magdalena, lo Quarter, Cala Bona, Pòllina, torre de Sulis, Fumalengu...), costums... Hi desfila la vida real i la vida fantàstica de l'Alguer algueresa, d'aquella Alguer on només s'hi parlava alguerès i, tal volta, un poc de sard, externa encara a la llengua de l'estat i a costums forans venguts de la Península. N'és un bon exemple aquesta composició en què descriu

UN ANTIC CARRERÓ

Anant a la muralla
 hi ha un antic carreró (1);
 és antic i antigor
 com és tot lo veí,
 no hi habita gent de vi
 i ni gent malfamada;
 se són fets tots compares
 que pareixen forment triat.
 Ja hi és xu Bagat (2)
 amb l'anca tripolina (3);
 ja hi és una fadrina

que està sempre enflocatada;
 a un dabaix de la cantonada
 hi ha un mestre de cadires,
 per tirar envant la vida
 ja se fa calque obligació.
 A on fini el carreró
 hi ha una dona envermellida,
 ja se fa calque corrida
 com una eba en domadura.
 A una botiga un poc obscura
 trobem un frailarjo,
 té una moninca per espasso
 i lo fiasco ple de vi.
 A un dabaix de aquell veí
 ja hi són les pixadores
 amb el cul de portadora
 i lo sic ben pompós.
 És un posto curiós
 l'antic carreró.

(1) L'actual carrer Menorca; anys 1923-1930.

(2) *Xu Bagat*: era sabater.

(3) Anca tripolina: anca [cama] eixancada; italianisme referit a la cama mutilada o ferida durant la guerra d'Àfrica.

És conscient que l'Alguer ha entrat en un període delicat per a la seva supervivència com a ciutat singular, i, amb les seves paraules planeres, hi dedica també qualcun dels seus poemes com a crit d'atenció als algueresos.

Àngel Scala no és ni filòleg ni lingüista, però és la llengua en si mateixa, perquè és a l'Alguer una de les persones que més s'han encabotat a mantenir-la viva i productiva. Quan, el gener de 2011, va complir els 100 anys, amb plenes facultats intel·lectuals i físiques, l'Alguer li va fer una festa multitudinària per a agrair-li que hagi salvat els mots i deixi a la perennitat aqueix tresor descriptiu d'un segle de la vida algueresa. Sortosament, vaig tenir l'oportunitat de participar-hi, en aquesta festa, i ser testimoni d'un esdeveniment únic, que mai més s'hi repetirà.

Gràcies, Àngel Scala, per aquests 100 anys d'estimació de la llengua algueresa, que és, al cap i a la fi, la llengua catalana.

[Després de lliurar aquesta crònica a la impremta, ens hem assabentat del traspàs del Sr. Scala, esdevingut el dia 28 de novembre de 2011. Nota del C. de R.]

Jaume CORBERA POU
 Universitat de les Illes Balears

El Centenari de la Secció Filològica (1911-2011). — Com a conseqüència del «dictamen d'acord d'ampliació» de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) proposat per Enric Prat de la Riba el 9 de febrer de 1911, on es parlava de la necessitat de creació de dues seccions, «consagrades: 1.ª a la Llengua catalana, y 2.ª a les Ciències exactes y d'observació, ab les denominacions que 's trobin oportunes, ab el regisme que 's trobi més adequat», i on s'establia que la primera hauria de «Pre-